

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Діагностика економічної безпеки підприємства

за матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю
«АКВА-ТЕРМ», м. Київ

Студента 2 курсу 2 м групи,
спеціальності 051 «Економіка»,
спеціалізації «Економічна
безпека», денна форма навчання

Грегуля Олекція
Михайловича

Науковий керівник –
доктор. екон. наук, професор

Бланк Ігор
Олександрович

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, проф.

Ситник Ганна
Вікторівна

Київ 2018

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	2
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти діагностики економічної безпеки підприємства	
1.1. Сутність поняття економічної безпеки підприємства та фактори що впливають на її рівень.....	4
1.2.Методологія діагностики економічної безпеки підприємства.....	10
РОЗДІЛ 2. Дослідження показників економічної безпеки підприємства ТОВ «Аква-терм Україна»	
2.1. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства ТОВ «Аква-терм Україна».....	20
2.2. Оцінка загрози банкрутства підприємства.....	29
РОЗДІЛ 3. Прогнозування рівня економічної безпеки ТОВ «Аква-терм Україна».....	33
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

Безпека підприємства - формується як складна система, в складі якої виділяються дві основні підсистеми: загрози безпеки бізнесу та захисту від них. Загрози спрямовані проти інтересів суб'єкта підприємництва, і високий рівень захищеності одного інтересу при низькому рівні іншого не забезпечує необхідний рівень безпеки бізнесу в цілому. У більшості випадків безпека розглядається як захист від небезпеки. Однак число джерел небезпек бізнесу зростає, вони якісно змінюються, тому одна тільки блокування загроз у принципі завжди вразлива. Кардинальне вирішення проблем слід шукати в комплексі, що включає не тільки запобігання загроз, а й у підході до забезпечення безпеки бізнесу як до об'єкта управління. Забезпечення безпеки бізнесу з точки зору управління, є цілеспрямованою спільною діяльністю, як самих суб'єктів підприємницької діяльності, так і органів виконавчої та муніципальної влади.

Управління ризиками підприємства вплив на потенційні і реальні загрози діяльності підприємства.

Метою роботи є обґрунтування і розробка теоретичних положень, методичних і практичних рекомендацій по удосконаленню діагностики системи економічної безпеки на підприємствах в умовах ринку у напрямку підвищення економічної ефективності її функціонування на сучасному етапі економічного розвитку.

Можна виокремити наступні задачі:

1. Характеристика сутності економічної безпеки на підприємстві.
2. Дослідження методології економічної безпеки на підприємстві.
3. Діагностика конкурентних переваг промислового підприємства.

4. Практичне застосування методології діагностики економічної безпеки на підприємстві.

5. Здійснення висновків на основі проведеної діагностики та пропонування пропозицій щодо поліпшення чи стабілізації стану підприємства та його продукції на ринку.

Об'єктом випускної кваліфікаційної роботи є процес діагностики економічної безпеки підприємства.

Предметом випускної кваліфікаційної роботи є теоретико-методологічні основи дослідження економічної безпеки на підприємстві.

Дана робота складається з двох основних розділів: перший - теоретичний - має на меті розкриття суті та методології економічної безпеки підприємства і його продукції; другий - практичний (аналітичний) - демонструє практичне застосування методів діагностики безпеки підприємства і його продукції.

Інформаційною базою дослідження є методична, наукова та навчальна література провідних вітчизняних і закордонних економістів, нормативні документи, законодавчі акти, статті періодичного друку, ресурси інтернету, а також дані обліку та звітності підприємства.

Практичне застосування одержаних результатів на підприємстві забезпечить вдосконалення системи діагностики економічної безпеки підприємства, підвищення ефективності діяльності підприємства в цілому.

Апробація результатів досліджень. Зарезультатами наукового дослідження опублікована стаття у збірнику наукових праць магістрів КНТЕУ «Економіка і фінанси підприємства» (К.: Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – Ч.1.) на тему «Економічна безпека підприємства: сутність та складові елементи».

Розділ 1.

Теоретичні аспекти діагностики економічної безпеки підприємства.

1.1. Сутність поняття економічної безпеки підприємства та фактори що впливають на її рівень

Сутність поняття економічної безпеки підприємства:

Проблема оцінки економічної безпеки держави, регіону, галузі або підприємства останнім часом набула особливої актуальності. Однак, незважаючи на великий інтерес вітчизняних і зарубіжних вчених і практиків, слід зазначити залежить від ступеня захищеності їхніх економічних інтересів, чим значною, що існуючі розробки в основному, присвячені різним аспектам національної і регіональної безпеки, і в значно меншій мірі-питанням економічної безпеки підприємств.

Ефективність же функціонування, і саме існування підприємств прямо мірою визначається економічна безпека держави в цілому.

Безпека підприємства - це містке, комплексне поняття. У загальному вигляді її можна визначити як відсутність різного роду небезпек і загроз, або наявність можливостей щодо їх попередження, захисту своїх інтересів та недопущення втрат нижче критичної межі.

Економічна безпека є універсальною категорією, яка відображає захищеність суб'єктів соціально - економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави й закінчуючи кожним її громадянином. Економічна безпека підприємства - це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що позначаються негативно на його діяльності. На жаль, підприємства не надають належної уваги цьому питанню. За змістом ця проблема передбачає систему заходів, що забезпечують конкурентоспроможність і економічну стійкість підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників. Таким чином, економічна

безпека підприємства - це такий стан виробничо-економічного потенціалу і підприємницьких можливостей, за якого гарантується оптимальне їхнє використання для економічно стійкого їх функціонування на основі інноваційно-інвестиційної моделі розвитку в умовах нестабільного ринкового середовища.

Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тім, щоб гарантувати його економічно стійке функціонування тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Головна та функціональні цілі зумовлюють формування необхідних структуроутворюючих елементів загальної схеми організації економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека підприємства є функцією від технологічної, ресурсної, фінансової, ринкової, соціальної та екологічної безпеки:

$$E_6 = f(T_6, P_6, \Phi_6, K_6, C_6, E_6), \quad (1.1)$$

де E_6 - економічна безпека підприємства;

T_6 - технологічна безпека підприємства;

P_6 - ресурсна безпека підприємства;

Φ_6 - фінансова безпека підприємства;

K_6 - ринкова безпека підприємства;

C_6 - соціальна безпека підприємства;

E_6 - екологічна безпека підприємства.

Для кожної із видів безпек є свої параметри оцінки - індикатори.

Для технологічної безпеки - це ступінь спрацювання основних виробничих засобів, завантаження спеціалізованого устаткування; доступ до ноу-хау; частка витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НД ДКР); введення в дію основних виробничих засобів, інноваційно-інвестиційна модель розвитку.

Для ресурсної безпеки - забезпеченість виробництва основними видами ресурсів; коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними джерелами; можливість заміщення ресурсів; якість ресурсів.

Для фінансової безпеки - індекс обсягів виробництв; динаміка прибутку; розмір заборгованості; частка на ринку, частка державних інвестицій у ВВП; рентабельність; капіталовкладення; довгострокові кредити.

Для ринкової безпеки - наявність здорової конкуренції, розподіл сегментів ринку, конкурентоспроможність продукції.

Для соціальної безпеки - розмір мінімальної заробітної плати; середня заробітна плата; чисельність працівників, заробітна плата яких нижча від прожиткового мінімуму, заборгованість із заробітної плати; частка заробітної плати в ціні; витрати сім'ї працівника на харчування; темпи скорочення персоналу; тривалість робочого тижня.

Усі перелічені види безпек та їхні індикатори діють у тісному взаємозв'язку й взаємообумовленості. Будь-який імпульс із зовнішнього середовища може змінити стан безпеки підприємства. Найбільший вплив на формування економічної безпеки підприємства має держава. Використовуючи прямі та непрямі методи втручання, вона регулює економічний і соціальний розвиток країни. Інтереси підприємства та держави не завжди збігаються, їхнім спільним виміром є економічна безпека. Таким чином, проблема полягає у тому, щоб, створюючи базу для економічної безпеки держави, не завдавати шкоди інтересам підприємства.

Серед проблем забезпечення економічної безпеки підприємництва, що підлягають рішенню, у першу чергу варто згадати наступні:

Неповну визначеність з набором складових економічної безпеки підприємств;

Наявність значних утруднень формалізованого опису динамічних властивостей підприємства з точки зору забезпечення його економічної безпеки, у взаємозв'язку дестабілізуючих факторів;

Існуючі утруднення з визначенням складу оціночних критеріїв складових економічної безпеки, а також їхньою градацією для різних рівнів безпеки;

Відсутні загально визначені вітчизняні методики оцінки рівня складових економічної безпеки підприємства, оскільки підходи, що одержали визначення у закордонній практиці, не завжди можна застосувати в умовах транзитивної економіки України;

Відсутність методик комплексної оцінки рівня економічної безпеки підприємства, з урахуванням усіх її складових. Ця проблема досить істотна, оскільки рівні різних складових визначаються за різними шкалами, що утрудняє її зведення в єдиний комплексний показник.

Під загрозою економічній безпеці розуміється сукупність умов, процесів, факторів, що перешкоджають реалізації економічних інтересів або створюють небезпеку для них і суб'єктів господарської діяльності.

Криза на будь-якому підприємстві - це економічний процес, протікання якого визначено в часі. Вона проявляється у формі суттєвого порушення економічної рівноваги й загострення фінансово-економічних протиріч; виникає на будь-якій стадії життєвого циклу, переважно на початковій і кінцевій; має циклічний характер і визначається як зовнішніми, так і внутрішніми факторами; становить найбільшу небезпеку для існування підприємства, і в той же час є імпульсом до його оздоровлення.

У процесі антикризового управління за допомогою діагностики визначають: симптоми кризових явищ; стадія й ступінь розвитку кризи; варіанти виходу з кризи і т. д.

Перша стадія кризи - падіння граничної ефективності капіталу, показників ділової активності підприємства, зниження рентабельності й обсягів прибутку, внаслідок чого погіршується фінансове становище підприємства, скорочуються фінансові можливості розвитку.

Друга стадія кризи - поява збитковості виробництва. Способи розпізнавання кризового стану визначають особливі вимоги до вихідної

інформації. Третя стадія - практична відсутність власних коштів у підприємства (значна частина оборотних коштів направляється на погашення збитків і обслуговування кредиторської заборгованості).

Діагностика на цій стадії акцентує особливу увагу на цінності ознак, що характеризують кризу й рівень ризику при прийнятті управлінських рішень для екстреного варіанта знаходження оборотних коштів.

Четверта стадія - стан гострої неплатоспроможності. Немає можливості профінансувати навіть скорочене відтворення і платежі за попередніми зобов'язаннями. Виникає реальна загроза зупинки або припинення виробництва, а потім і банкрутства. У цій ситуації діагностика з використанням коефіцієнтів платоспроможності й забезпеченості власними оборотними коштами дозволяє встановити фінансову неспроможність і можливість нейтралізувати її через процедуру банкрутства.

Всю сукупність факторів виникнення кризової ситуації в діяльності підприємства можна поділити на дві групи: зовнішні, на які воно не в змозі впливати або його вплив обмежений:

соціально-економічні фактори загального розвитку країни: тип економічної системи, темп і розміри інфляції; нестабільність податкової системи; незбалансована кредитна політика або її повна відсутність; економічна невизначеність або нестабільність регулюючого законодавства; структура потреб населення; рівень доходів і нагромаджень населення; зростання безробіття; ринкові фактори: міжнародна конкуренція; зниження ємності внутрішнього ринку; посилення монополізму на ринку; нестабільність валютного ринку; величина платоспроможного попиту клієнтів-підприємств; ріст пропозиції товарів-субститутів; науково-технічний та інформаційний розвиток виробничого циклу; порушення традиційних господарських зв'язків; інші зовнішні фактори: політико-правова нестабільність і стихійні лиха; погіршення криміногенної ситуації; внутрішні, що виникають в результаті діяльності самого підприємства: управлінські: помилкова ринкова філософія

підприємства; відсутність або неправильні принципи її дії; високий рівень комерційного ризику; недостатнє знання кон'юнктури ринку; неефективний фінансовий менеджмент: погане управління витратами виробництва; відсутність гнучкості в управлінні; невідповідність рівня управлінської та організаційної культури підприємства його технологічній структурі; недостатньо якісна система бухгалтерського обліку й звітності; виробничі: нераціональне використання ресурсів і низька якість продукції; незабезпеченість єдності підприємства як майнового комплексу; застарілі та зношені основні фонди; низька продуктивність праці; високі енерговитрати; перевантаженість об'єктами соціальної сфери; ринкові: низька конкурентоздатність продукції, залежність від обмеженого кола постачальників і покупців.

За можливістю діагностування та прогнозування фактори виникнення кризової ситуації в діяльності підприємства можна розглядати як такі, що діагностуються; прогнозовані, такі, що не піддаються прогнозуванню. Боротьба підприємства за виживання в кризових умовах вимагає взаємозв'язку організаційних, правових, фінансових і управлінських аспектів.

Функціональні складові економічної безпеки підприємства створюють наступну структуру:

Фінансова складова, що характеризує досягнення найбільш ефективного використання ресурсів.

Інтелектуальна й кадрова складова, що характеризує збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства через ефективне управління персоналом.

Техніко-технологічна складова, що характеризує ступінь відповідності застосовуваних на підприємстві технологій кращим світовим аналогам за умов оптимізації витрат ресурсів.

Політико-правова складова, що характеризує всебічне правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання діючого законодавства.

Інформаційна складова, що характеризує ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства.

Екологічна складова, що характеризує дотримання діючих екологічних норм, мінімізацію втрат від забруднення навколишнього середовища.

Силова складова, що характеризує забезпечення фізичної безпеки працівників підприємства і збереження його майна.

Ринкова складова, що характеризує ступінь відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства можливостям, які складаються в ринковому середовищі.

Інтерфейсна складова, що характеризує надійність взаємодії з економічними контрагентами підприємства.

Забезпечення економічної безпеки припускає виділення, аналіз та оцінку існуючих загроз по кожній з функціональних складових і розробку на їх основі системи заходів, що попереджають і протидіють виникненню кризових явищ на підприємстві.

1.2.Методологія діагностики економічної безпеки підприємства

Джерелами негативних впливів на економічну безпеку підприємства можуть бути: свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних організацій, підприємств-конкурентів); збіг об'єктивних обставин (стан фінансової кон'юнктури на ринках підприємства, інновації, форс-мажорні обставини тощо). Залежно від суб'єктивної обумовленості негативні впливи на економічну безпеку можуть мати об'єктивний і суб'єктивний характер. Об'єктивними вважаються такі негативні впливи, які виникають не з волі конкурентного підприємства або його персоналу. Суб'єктивні впливи мають місце внаслідок неефективної роботи підприємства в цілому або його персоналу (перед усім керівників і функціональних менеджерів).

Економічна безпека підприємства залежить від різних причин. Зокрема, збиток інтересам підприємця може бути нанесений у результаті несумлінних дій конкурентів, невиконання партнерами, замовниками, постачальниками, клієнтами своїх обов'язків по оплаті контрактів, постачанні продуктів і т.п., а також кризових явищ в економіці, непередбачених змін кон'юнктури ринку, стихійних лих, надзвичайних подій, управлінської некомпетентності, соціальної напруженості і, нарешті, несприятливої економічної політики держави.

Таким чином, фактори, що впливають на рівень економічної безпеки підприємства, можуть бути внутрішніми і зовнішніми, економічними і позаекономічними, об'єктивними і суб'єктивними. Якщо виходити з того, що головний принцип ринкової економіки - це взаємодія працюючого об'єкта і ринку, що являє собою сукупність працюючих суб'єктів, що працюють, і разом з тим самостійну цілісність (зводиться не до суми складових її частин), то суб'єкт, що працює, може існувати тільки за умови безперебійної взаємодії з ринковим середовищем. Для цього необхідне нормальне функціонування як самого підприємства, так і ринку в цілому.

Існують три зовнішніх джерела загрози такому функціонуванню. Перший - це несприятлива для підприємства економічна політика держави. Маніпуляції останньої з метою регулювання економіки дисконтною ставкою, валютним курсом, ставками митного тарифу, податків і т. ін. можуть у ряді випадків суперечити виробничій, комерційній і фінансовій стратегії підприємства. Реальну небезпеку для підприємства також представляють адміністративні гоніння на ринок, насильницьке звуження сфери товарно-грошових відносин, порушення з боку державних органів законів, що регламентують підприємницьку діяльність, перевищення ними встановленої компетенції у взаєминах з підприємством, необґрунтоване втручання в його виробничу фінансову і комерційну діяльність, різні форми зазіхання на власність підприємства і т.п.

При виході на зовнішні ринки підприємство може піддатися негативному впливу в результаті несприятливої економічної політики іноземних держав.

Серйозну загрозу для розвитку підприємництва можуть представляти політично мотивовані дії по згортанню чи обмеженню економічних зв'язків. Економічні санкції ведуть до взаємної недовіри і, підриваючи матеріальну основу взаємин, дестабілізують безпеку в області економіки не тільки на міждержавному рівні.

Усе більше поширення одержують економічно мотивовані дії по згортанню чи обмеженню міжнародних господарських зв'язків. Наприклад, протекціонізм у міжнародній торгівлі.

Другим джерелом зовнішньої загрози для комерційної діяльності підприємства є дії інших господарюючих суб'єктів. Насамперед, мова йде про несумлінну конкуренцію, до дій якої відносяться:

порушення прав конкурентів на промислову власність (систематичне приховане використання найменувань конкурента, несанкціоноване відтворення продукції конкурента, розкриття секретів торгівлі і виробництва конкурента, промислове шпигунство);

підрив репутації конкурента (поширення помилкових зведень, що дискредитують підприємство, продукцію, торгову діяльність конкурента; порівняльна, шахрайська й облудна реклама);

дезорганізація виробництва конкурентів шляхом зманювання і підкупу їхніх робітників та службовців для заволодіння секретами торгівлі і виробництва;

інші несумлінні дії (дискримінація конкурентів, бойкот, демпінг).

Несумлінну конкуренцію доповнюють протекціоністські бар'єри на державному рівні. У даному випадку мова йде про обмеження ділової практики (ОДП). ОДП - це сукупність прийомів монополістичного тиску на партнерів у торгівлі і споживачів, що застосовуються для захоплення, утримання і реалізації пануючого положення на ринках на основі обмеження конкуренції. Негласний характер бар'єрів, що установлюються за допомогою ОДП безпосередніми учасниками торгового обороту, робить їх особливо небезпечними, тому що вони підривають діючу договірно-правову базу міжнародного товарообміну.

Третє зовнішнє джерело загроз - кризові явища у світовій економіці. Вони «переливаються» із країни в країну через канали зовнішніх економічних зв'язків. Послідовна інтеграція України у світову економіку породжує залежність українських підприємств від економічних процесів, що відбуваються у світі, (структурна перебудова, падіння цін попиту і цін на енергоносії й ін.). В міру втягування національної економіки у світовий відтворювальний процес підсилюється її схильність до впливу зовнішніх факторів. Таким чином, у прагненні до прибуткової діяльності сучасне підприємство, забезпечуючи власну безпеку, повинне приділяти неослабну увагу динаміці попиту, політиці уряду і центральних банків, відносинам із суперниками, тенденціям науково-технічного прогресу, світовій політиці і міжнародній господарській кон'юктурі і т.п.

Рівнем визначення економічної безпеки підприємства можна рекомендувати критерій економічної стійкості.

Під критерієм економічної стійкості підприємства розуміється ознака або сума ознак, на основі яких може бути прийняте рішення про те, є підприємство економічно стійким чи ні. Такий критерій повинен не просто визначити економічну стійкість підприємства, а також оцінювати її рівень. При цьому кількісну оцінку рівня економічної стійкості необхідно визначити за допомогою тих показників, що використовуються в плануванні, обліку й аналізу діяльності підприємства, що є передумовою практичного використання цієї оцінки. Для кількісної оцінки рівня економічної стійкості підприємства пропонується коефіцієнт економічної стійкості, що визначається за формулою:

$$K_{e.ст} = \frac{D_{ч}}{D_{о}} \quad (1.2)$$

де $K_{e.ст}$ - коефіцієнт економічної стійкості підприємства; $D_{ч}$ - чистий дохід підприємства; $D_{о}$ - поріг беззбитковості (дохід підприємства, при якому відшкодовуються змінні і постійні витрати).

Рівень економічної безпеки підприємства також оцінюють на підставі визначеного інтегрального критерію із зважуванням і сумування окремих функціональних критеріїв, що розраховуються шляхом порівняння (зіставлення) величини загрози економічної безпеки та ефективності заходів щодо її запобігання.

Аналіз і оцінку економічної безпеки підприємства виконують у такий послідовності: виявлення внутрішніх і зовнішніх факторів, що визначають економічну безпеку підприємства (по кожній з функціональних складових), аналіз і оцінка ступеня їх впливу; розрахунок узагальнених показників економічної безпеки для кожної з функціональних складових; розрахунок

Інтегрального показника економічної безпеки підприємства, розробка комплексу заходів, спрямованих на підвищення економічної безпеки, і оцінка їх ефективності.

Оцінку рівня економічної безпеки здійснюється порівнянням розрахункових значень показника з реальними величинами, одержаними раніше стосовно підприємства, а також (коли це можливо) щодо аналогічних суб'єктів господарювання відповідних галузей економіки. Після розрахунку впливу функціональних складових на зміну сукупного критерію економічної безпеки підприємства здійснюють функціональний аналіз заходів з організації необхідного рівня економічної безпеки підприємства за окремими складовими в наступній послідовності:

Визначення структури негативних впливів за функціональними складовими економічної безпеки. Розподіл об'єктивних і суб'єктивних негативних впливів.

Фіксація вжитих превентивних заходів для запобігання негативним впливам за всіма функціональними складовими економічної безпеки

Оцінка ефективності вжитих заходів з погляду нейтралізації конкретних негативних впливів за кожною складовою економічної безпеки

Визначення причин недостатньої ефективності заходів, ужитих для подолання вже наявних і можливих негативних впливів на економічну безпеку.

Виявлення не усунених і очікуваних негативних впливів та рівень економічної безпеки, а також тих, що можуть з'явитися в майбутньому.

Опрацювання рекомендацій щодо усунення існуючих негативних впливів на економічну безпеку й запобігання можливій появі нових.

Оцінка вартості кожного з пропонованих заходів щодо усунення негативних впливів на рівень економічної безпеки й визначення відповідальних за реалізацію таких заходів.

Оцінка ефективності діяльності відповідних структурних підрозділів підприємства (організації) з використанням даних про витрати для запобігання

можливим негативним впливам на економічну безпеку й про розміри відверненої і заподіяної шкоди дає об'єктивну (підкріплену економічними розрахунками) панораму результативності діяльності всіх підрозділів (відділів, цехів) з цього питання.

- Діагностика окремих складових економічної безпеки
- Внутрішньовиробничі складові економічної безпеки
- Фінансова складова.

Характеризує фінансову стійкість підприємства. Про ослаблення фінансової безпеки свідчать: зниження ліквідності; підвищення кредиторської і дебіторської заборгованості; зниження фінансової стійкості і т.п.

Інтелектуальна складова. Рівень інтелектуальної складової економічної безпеки може бути визначений у такий спосіб.

Розраховують значення наступних показників (коефіцієнтів):

плинність працівників високої кваліфікації - розраховується як відношення кількості працівників, що звільнилися до загальної кількості працівників даної кваліфікації;

питома вага інженерно-технічних і наукових співробітників - розраховується як відношення їхньої кількості до всієї кількості працюючих;

показник винахідницької (раціоналізаторської) активності - визначається як відношення кількості винаходів (рацпропозицій) до кількості працюючих або інженерно-технічних працівників;

показник освітнього рівня - визначається як відношення кількості осіб, які мають вищу освіту відповідно до профілю діяльності підприємства, до загальної кількості працюючих.

Ці й інші аналогічні показники порівнюють з показниками інших підприємств або аналізують у динаміці (природно, при цьому враховують економічні показники діяльності аналізованого і порівнюваного підприємств).

Значення всіх показників зводять в інтегральний, використовуючи відомий у математиці метод відстаней.

Кадрова складова

Характеризує кадрову забезпеченість підприємства

До основних негативних впливів належать: відтік кадрів; плинність кадрів; фізичне старіння кадрів, старіння їхніх знань і кваліфікації; низька кваліфікація кадрів; поєднання основної діяльності з роботою в інших організаціях, що пов'язано як з низькою віддачею працівника, так і з можливим виходом конфіденційної інформації за межі підприємства. За дану складову безпеки повинна відповідати кадрова служба (відділ кадрів).

Технологічна складова

Характеризує технологічний потенціал і ступінь його захищеності. Показники рівня технологічної безпеки можуть бути розраховані аналогічно двом попереднім складовим, однак склад показників буде іншим. Так, наприклад, варто використовувати наступні показники, що характеризують технологічний потенціал і технологічну безпеку підприємства (природно, з урахуванням економічних результатів їхньої діяльності):

рівень прогресивності технологій, що розраховується як відношення кількості використовуваних прогресивних сучасних технологій (на рівні кращих серед підприємств, які працюють на конкретному ринку) до загальної їх кількості на підприємстві ;

рівень прогресивності продукції, що розраховується як відношення кількості найменувань виготовлених нових прогресивних видів продукції (на рівні кращих зразків серед підприємств, які працюють на конкретному ринку) до загальної їх кількості;

рівень технологічного потенціалу, що розраховується як частка технічних і технологічних рішень на рівні винаходів у загальній кількості нових рішень, які використовуються у виробничому процесі і т.д.

Правова складова

Характеризує правову захищеність інтересів підприємства і його працівників.

Рівень правової безпеки може бути визначений залежно від співвідношення втрат, понесений підприємством (як реальних так і у вигляді упущеної вигоди) внаслідок порушення правових норм (наприклад, виплат за позовами через порушення юридичних норм прав), і загального розміру відвернених юридичною службою втрат.

Для оцінки може бути запропоновано шкала:

втрат немає - абсолютна правова безпека;

частка правових утрат від 0 до 25% - нормальна правова безпека;

25-50% - нестабільний стан;

50-75% - критичний стан;

75-100% - кризовий стан.

Силова складова

Характеризує охорону інтересів підприємства і його працівників від фізичних і моральних впливів. До основних негативних впливів, що характеризують цю складову, належать:

фізичні і моральні впливи, спрямовані на конкретних особистостей, особливо керівництво і провідних фахівців підприємства з метою заподіяти шкоду їх здоров'ю (фізичному і психологічному, а також репутації і матеріальному благополуччю, що складає загрозу нормальній діяльності підприємства;

негативні впливи, що заподіюють шкоду майну підприємства, несуть загрозу зниження вартості його активів і втрати економічної незалежності (у тому числі доступ до конфігураційної інформації підприємства, включаючи промислове шпигунство; дезінформація; знищення інформації).

Позавиробничі складові економічної безпеки

Ринкова складова.

Відображає ступінь відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім, які складаються в ринковому середовищі. Про ослаблення ринкової безпеки свідчать: зменшення частки ринку, яку займає

підприємство; ослаблення конкурентних позицій і здатності протидіяти конкурентному тискові; зниження адаптаційних можливостей підприємства до зміни ринку, відставання від вимог ринку і т.д.

За дану складової економічної безпеки підприємства повинна відповідати служба маркетингу.

Вплив кожного з факторів (як зовнішнього середовища, так і внутрішні) на ринкову безпеку підприємства оцінюють за допомогою коефіцієнтів упевненості, що вимірюються за шкалою від -1 до +1. Кожний з факторів розглядається як свідчення про наявність або відсутність загроз ринковій безпеці підприємства. При цьому можливості і сильні сторони оцінюють від 0 до +1, а загрози і слабкі сторони - від 0 до -1. Значення коефіцієнта упевненості відображує ступінь впевненості в тім, що вплив вимірюваного ним фактора збільшує (+) або зменшує (-) ступінь ринкової безпеки підприємства.

Інтерфейсна складова

Характеризує надійність взаємодії з економічними контрагентами. Загрозу даній складовій економічної безпеки підприємства представляють можливі непередбачені зміни умов взаємодії (аж до розриву відносин) з економічними контрагентами: постачальниками, торговельними і збутовими посередниками, інвесторами, споживачами і т.д. Відповідальність за дану складову економічної безпеки несе служба маркетингу.

Екологічна складова

Характеризує екологічну захищеність навколишнього середовища і самого підприємства. Негативні впливи на економічну безпеку, що належать до даної складової: загроза здоров'ю працівників підприємства; втрата прибутку унаслідок високого рівня екологічних штрафів і платежів; зниження конкурентоспроможності підприємства і виробленої продукції; підрив іміджу підприємства. Протидією повинна займатися служба екологічної безпеки.

Інформаційна складова

Рівень даної складової економічної безпеки визначається часткою неповної, неточної і суперечливої інформації, яка використовується в процесі прийняття управлінських рішень.

Протидією повинна займатися інформаційно-аналітична служба спільно зі службою охорони (аналіз достовірності інформації, що надходить, збір, накопичення, систематизація і збереження інформації, захист інформації від несанкціонованого доступу, підтримка зв'язків з діловими партнерами і широкими колами громадськості).

Як показники рівня інформаційної безпеки можуть бути використані наступні коефіцієнти:

коефіцієнт повноти інформації ($K_{пл}$) - розраховується як відношення обсягу інформації, що є в розпорядженні особи, яка приймає рішення (ОПР), і обсягу інформації, необхідної для ухвалення обґрунтованого рішення;

коефіцієнт точності інформації (K_t) - розраховується як відношення обсягу релевантної інформації до загального обсягу наявної в розпорядженні ОПР інформації;

коефіцієнт суперечливості інформації ($K_{пр}$) - розраховується як відношення кількості незалежних свідчень на користь ухвалення рішення до загальної кількості незалежних свідчень у сумарному обсязі релевантної інформації.

Обсяг інформації може бути розрахований у сторінках формату А4, кількості символів тексту, Кбайт, Мбайт тощо.

Рівень інформаційної безпеки може бути визначений на основі добутку трьох згаданих коефіцієнтів:

$$K_i = K_{пл} * K_t * K_{пр} \quad (1.3)$$

При цьому, якщо: $K_i \geq 0,7$ - рівень безпеки високий; $0,3 \leq K_i < 0,7$ - рівень безпеки середній; $K_i < 0,3$ - рівень безпеки низький.

Інтегральна оцінка рівня економічної безпеки.

Рівень економічної безпеки підприємства в цілому (з урахуванням усіх її складових) пропонується визначати в наступній послідовності.

. Перевести у відносні оцінки показники рівнів кожної складової економічної безпеки по наступній формулі:

$$O_i = \frac{1}{N_i} \cdot n_i \quad (1.4)$$

де O_i - відносна оцінка i -ї складової економічної безпеки підприємства; i - кількість рівнів i -ї складової економічної безпеки;

n_i - номер розрахованого відповідно до викладених вище підходів рівня безпеки i -ї складової, рахуючи від самого несприятливого включно.

Визначити вагомості V_i кожної із складових економічної безпеки.

Розрахувати інтегральну оцінку економічної безпеки як середньозважену складових. Чим вона буде ближчою до одиниці, тим вищий рівень економічної безпеки. Оцінка нижче 0,5 свідчить про ослаблення економічної безпеки підприємства. Аналіз окремих складових дозволить уточнити - звідки виходять погрози.

РОЗДІЛ 2. Дослідження показників економічної безпеки підприємства ТОВ «Аква-терм Україна»

2.1. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства ТОВ «Аква-терм Україна»

Фінансово-економічний стан - одна з найважливіших характеристик діяльності підприємства. Він залежить від результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності підприємства.

Прибуток - це збільшення власності, збиток - її зменшення. Власність і гроші - не одне й те саме, вони лише вимірюються грошовими одиницями. Одержаний у звітному періоді прибуток практично ніколи не дорівнює сумі залишків на грошових рахунках. Прибуток - це збільшення власності, а не грошових залишків. Можна одержати значний прибуток (позитивний фінансовий результат), але вчасно не отримати оплати від покупців, і, як наслідок, не мати змоги розрахуватися навіть за тими зобов'язаннями, що виникли в результаті здійснення витрат, пов'язаних з очікуваними і вже відображеними доходами. Сума заробітної плати належить до витрат тоді, коли вважається заробленою. Отже, ця сума обов'язково вплине на формування фінансового результату, а отже, не може бути не врахованою при складанні балансу і звіту про фінансові результати. Однак ще не виплачена працівникам сума не може зменшити залишків грошових коштів.

Наведені вище аргументи свідчать про неможливість оцінювання успішності діяльності підприємства лише на основі аналізу його фінансових результатів. Окрім цього, має здійснюватися в цілому аналіз фінансово-економічного стану підприємства, на основі якого можна з'ясувати реальну картину не лише рівня прибутковості підприємства, а і його спроможності своєчасно повертати позики, розраховуватися з постачальниками тощо.

Аналіз фінансової стійкості підприємства здійснюється за даними балансу підприємства, характеризує структуру джерел фінансування ресурсів

підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності. В таблиці 2.1 представлені абсолютні показники фінансової стійкості досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.1

Абсолютні показники фінансової стійкості ТОВ «Аква-терм Україна» у 2015-2017 рр, тис. грн

№	Показник	2015р	2016р	2017р
1	Постійні пасиви	1600,6	1811,6	1847,1
2	Активи	1501,5	1504,8	1452,1
3	Власні оборотні кошти	910,1	3075,8	3018
4	Довгострокові зобов'язання	601,2	4511,9	433,9
5	Наявність власних довгострокових джерел фінансування запасів	970,3	312,7	3451,9
6	Короткострокові кредити	470	600	180
7	Загальний сума основних джерел фінансування запасів	975,3	3193,7	3251,9
8	Запаси	10395	10913	10704,1
9	Надлишок (нестача) власних оборотних коштів	695,1	2895,8	2113,9
10	Надлишок (нестача) власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань	755,3	280,7	254,8
11	Надлишок (нестача) основних джерел фінансування запасів	759,3	220,7	234,8

За результатами аналізу даних таблиці 2.2 досліджуване підприємство має надлишок власних оборотних коштів, надлишок власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань, надлишок основних джерел фінансування запасів, що свідчить про абсолютну фінансову стійкість ТОВ «Аква-терм Україна» у період 2015-2017 років, так як підприємство своєчасно виконує всі розрахунки, водночас у нього залишаються грошові кошти для закупівлі сировини, матеріалів, напівфабрикатів тощо, тобто забезпечення наступного

виробничого процесу матеріальними ресурсами. Використовуючи методику розрахунку показників фінансової стійкості, та на основі даних балансу підприємства дамо оцінку фінансової стійкості підприємства ТОВ «Аква-терм Україна» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Динаміка відносних показників фінансової стійкості підприємства
ТОВ «Аква-терм Україна» у 2015-2017рр**

№ з/п	Показник	2015р	2016р	2017р	Абсолютне відхилення 2015- 2016рр	Абсолютне відхилення 2016- 2017рр
1	Коефіцієнт автономії	0,72	0,87	0,78	+0,15	-0,09
2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,27	0,12	0,21	-0,15	+0,19
3	Коефіцієнт фінансової залежності	1,59	1,47	1,79	-0,12	+0,32
4	Коефіцієнт фінансування	0,72	0,87	0,78	+0,15	-0,09
5	Коефіцієнт заборгованості	0,21	0,11	0,15	-0,1	+0,04
6	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,03	0,02	0,02	-0,01	0,00
7	Коефіцієнт забезпеченості запасів	1,40	1,36	0,14	-0,04	-1,22
8	Коефіцієнт забезпеченості оборотних засобів	0,55	0,47	0,08	-0,08	-0,39
9	Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,27	0,49	0,32	+0,46	-0,17
10	Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,22	0,25	0,38	+0,03	+0,13
11	Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,23	0,20	0,17	-0,03	-0,03

Відповідно за даними таблиці 2.3 перші п'ять показників характеризують фінансовий стан підприємства з позиції структури капіталу. Чим вище рівень першого показника та нижче другого, тим стійкішим є фінансове положення підприємства. У нашому випадку станом на 2015 рік ТОВ «Аква-терм Україна»

фінансувалося за рахунок власного капіталу на 65 % та на 35 % за рахунок позиченого. За період з 2015 року до 2017 року відбувається збільшення (зменшення) в динаміці коефіцієнтів автономії та коефіцієнтів концентрації залученого капіталу. Це є позитивною тенденцією, тому, що свідчить про збільшення (зменшення) підприємством фінансування своєї діяльності за рахунок власного капіталу до 80 % і за рахунок залученого до 12%. Відповідно при зростанні частки власного капіталу зменшується коефіцієнт фінансової залежності та збільшується коефіцієнт фінансування. Тобто у 2015 році на кожну гривню власних коштів підприємства приходилося 0,83 грн. позичених та на кожну гривню позичених коштів припадає 0,23 грн. власних. Зменшення в динаміці коефіцієнта фінансової залежності та коефіцієнта заборгованості означає зменшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства, а зростання коефіцієнта фінансування - зростання власних коштів та навпаки. Але вже на кінець 2017 року спостерігається зменшення першого показника на 0,1 та відповідне збільшення другого. За рахунок цього відбувається зміна і у наступних трьох показниках. Це свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх кредиторів, а саме про зниження фінансової стійкості.

Станом на 2015 рік поточні зобов'язання у загальній сумі зобов'язань складають 37 %, а на кінець 2017 року вони знизились до 17%.

У 2015 році 33 % власних коштів було вкладено в оборотний капітал, за рахунок цього були сформовані на 100 % матеріальні запаси та на 7 % обігові засоби. В результаті діяльності підприємства за 2015 рік відмічався зріст коефіцієнтів забезпеченості, що свідчить про підвищення ефективності роботи організації. Але на кінець 2016 року динаміка цих коефіцієнтів змінилася на протилежну, тобто у сторону зменшення. На кінець 2017 року маємо значення цих коефіцієнтів нижче нормативно прийнятого, а саме, тільки 8 % власних коштів вкладено в оборотний капітал. За рахунок цього були сформовані на 14

% матеріальні запаси та на 8 % обігові засоби. Тобто у підприємства не вистачає власних коштів для фінансування своєї діяльності.

У цілому фінансовий стан підприємства потребує оздоровлення, так як рівень забезпеченості підприємства власними коштами за результатами проведеного аналізу є дуже низьким та підприємство залучає велику кількість позикових коштів для здійснення своєї діяльності.

Проведемо аналіз рентабельності реалізованої продукції. Рентабельність реалізованої продукції обчислюється також відношенням прибутку до обсягу реалізованої продукції (вираженої в цінах реалізації). Цей показник називається прибутком на 1 грн. реалізованої продукції. (табл. 2.3)

Таблиця 2.3

Динаміка показників рентабельності продукції ТОВ «Аква-терм Україна» у 2015-2017рр

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Абсолютне відхилення		
				2015 до 2016рр	2016 до 2017рр	2015 до 2017рр
1. Валовий прибуток, тис.грн	33	299	392	266	93	359
2. Чистий дохід (виручка від реалізації), %	494,2	892	646	397,8	-246	151,8
3. Рентабельність реалізованої продукції, %	6,68	33,52	60,68	26,84	27,16	54,00
4. Коефіцієнт рентабельності активів%	4,23	7,78	8,02	3,55	0,24	3,79
5. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу%	5,98	7,34	9,71	1,36	2,37	2,37
6. Коефіцієнт рентабельності продажу%	5,36	9,45	11,67	4,09	2,22	6,31

З наведеної вище таблиці 2.3 можна побачити, що рентабельність усієї продукції впродовж трьох років мала тенденцію до збільшення, що є позитивним явищем, так, станом на 2017 р. рівень рентабельності усієї продукції склав 109,5%, що більше ніж у 2015 р. на 102,3%.

Збільшення рівня рентабельності усієї продукції пояснюється суттєвим зростанням валового прибутку, так, станом на 2015 р. розмір валового прибутку склав 33 тис. грн, у 2016 р. – 299 тис. грн., у 2017 р. – 392 тис. грн.

Можемо зробити висновок, що фінансова стійкість характеризує рівень ризику діяльності компанії і її залежності від позикового капіталу. Проаналізувавши фінансовий стан ТОВ «Аква-терм Україна» ми можемо зробити висновок, що компанія має гарні показники, що свідчить про абсолютну фінансову стійкість, так як підприємство своєчасно виконує всі розрахунки, водночас у нього залишаються грошові кошти для закупівлі сировини, матеріалів, напівфабрикатів тощо, тобто забезпечення наступного виробничого процесу матеріальними ресурсами.

Щодо показників ділової активності підприємства. Стабільність фінансового стану підприємства в умовах ринкової економіки обумовлена значною мірою його діловою активністю, що залежить від шпроти ринків збуту продукції, його ділової репутації, ступеня виконання плану за основними показниками господарської діяльності, рівня ефективності використання ресурсів і стабільності економічного зростання. Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється, насамперед, у швидкості обороту його коштів. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки різноманітних коефіцієнтів оборотності, основними з яких є :

- Коефіцієнт оборотності активів;
- Коефіцієнт оборотності оборотних засобів;
- Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
- Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів;

- Коефіцієнт оборотності основних засобів;
- Коефіцієнт оборотності власного капіталу;

Важливість показників оборотності пояснюється тим, що характеристики обороту багато в чому визначають рівень прибутковості підприємства. Коефіцієнт оборотності активів – відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл виробництва й обіг, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна одиниця активів:

Коефіцієнт оборотності оборотних засобів характеризує відношення виручки (валового доходу) від реалізації продукції, без урахування податку на додану вартість та акцизного збору до суми оборотних засобів підприємства. Зменшення цього коефіцієнта свідчить про уповільнення обороту оборотних засобів.

У процесі господарської діяльності підприємство дає товарний кредит для споживачів своєї продукції, тобто існує розрив у часі між продажем товару й надходженням оплати за нього, у результаті чого виникає дебіторська заборгованість. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, скільки разів за рік обернулися кошти, вкладені в розрахунки.

Як правило, чим вище цей показник, тим краще, тому що підприємство швидше одержує оплату по рахунках. З іншого боку, надання покупцям товарного кредиту є одним з інструментів стимулювання збуту, тому важливо знайти оптимальну тривалість кредитного періоду.

Використовуючи цей коефіцієнт, можна розрахувати більш наочний показник - період інкасації, тобто час, протягом якого дебіторська заборгованість перейде в кошти. Для цього необхідно розділити тривалість аналізованого періоду на коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.

Показники оборотності дебіторської заборгованості корисно порівнювати з оборотністю кредиторської заборгованості. Такий підхід дозволяє зіставити

умови комерційного кредиту, наданого аналізованим підприємством своїм клієнтам з умовами кредитування, якими воно користується з боку постачальників. Для цього необхідно визначити коефіцієнт оборотності й строк обороту дебіторської й кредиторської заборгованості по товарних операціях.

У ході економічної діагностики доцільно зіставити фактичні строки погашення дебіторської заборгованості із тривалістю наданого покупцям періоду відстрочки платежу, що дозволить оцінити ефективність контролю за станом розрахунків з дебіторами й зробити висновки про рівень їхньої кредитоспроможності.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості – показує розширення або зниження комерційного кредиту, наданого підприємству. Зростання коефіцієнта означає збільшення швидкості оплати заборгованості підприємства, зниження – ріст покупок у кредит.

Період обороту кредиторської заборгованості визначається як частка від розділу тривалості аналізованого періоду на коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів – відображає число оборотів товарно-матеріальних запасів підприємства за аналізований період. Зниження даного показника свідчить про відносне збільшення виробничих запасів і незавершеного виробництва або про зниження попиту на готову продукцію.

У цілому, чим вище показник оборотності матеріальних запасів, тим менше коштів зав'язано в цій найменш ліквідній статті оборотних активів, тим більш ліквідну структуру мають оборотні активи й тим стійкіше фінансове становище підприємства.

Цей підхід є більш обґрунтованим, тому що використання виторгу від реалізації (Комз1), що містить у собі закладений в ціну продукції прибуток, приводить до перекручування показників оборотності.

Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до

середньорічної вартості основних засобів. Він показує ефективність використання основних засобів підприємства.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства.

Розрахунки по показникам наведені у (табл. 2.4)

Таблиця 2.4

Показники ділової активності ТОВ «Аква-терм Україна» за 2015-2017

рр

№	Показники	2015р	2016р	2017р	Абсолютне відхилення 2015-2016рр	Абсолютне відхилення 2016-2017рр
1.	Коефіцієнт оборотності активів	1,27	1,45	2,15	0,18	0,7
2.	Тривалість одного обороту активів, дні	287,4	251,72	169,77	-35,68	-81,95
3.	Коефіцієнт оборотності поточних активів	1,94	2,34	4,02	0,4	1,68
4.	Період обороту поточних активів, дні	188,14	155,98	90,8	-32,16	-65,18
5.	Рентабельність всіх активів, %	11,88	-23,79	-30,71	-35,67	-54,5
6.	Рентабельність поточних активів, %	18,12	-38,39	-57,4	-56,51	-95,79
7.	Рентабельність основних засобів, %	12,97	-22,33	-20,08	-35,3	-42,41

Проведений аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства ТОВ «Аква-терм Україна» свідчить, що динаміка вищезазначених показників

станом на 2017 рік змінюється в напрямку їх погіршення, що насамперед є результатом впливу фінансової кризи.

2.2. Оцінка загрози банкрутства підприємства.

Розробка системи оцінки фінансового стану підприємств в сучасних умовах ринкової економіки набуває надзвичайно важливого значення, адже підприємства є повністю самостійними господарюючими суб'єктами та, водночас вони не існують ізольовано, а в процесі своєї діяльності взаємодіють з іншими суб'єктами економічних відносин - власниками, робітниками, банком та кредиторами, постачальниками - і несуть повну відповідальність за результати своєї виробничо-господарської діяльності перед ними. Пріоритетним на сьогодні напрямком аналізу фінансового стану підприємства є оцінка схильності підприємства до банкрутства, що зумовлено зростанням значення проблеми банкрутства вітчизняних підприємств в умовах кризової економіки. Тому важливим завданням є розробка моделей оцінки схильності підприємства до банкрутства, що забезпечать попередження і своєчасне виявлення кризи.

Використання моделей оцінки схильності підприємства до банкрутства дістало значне поширення в міжнародній практиці, що зумовлено такими їх перевагами, як незначна кількість значущих показників, які забезпечують високу точність результатів за умов невеликої трудомісткості використання; забезпечують інтегральну оцінку і дають можливість порівнювати різноманітні об'єкти; інформація для розрахунку усіх показників відображається у звітності, а отже є доступною. Проте в більшості цих моделей основна увага концентрується на певному факторі, що викликає певні суперечності. Деякі моделі оцінюють схильність підприємства до банкрутства на основі показників рентабельності та ділової активності (модель Альтмана, модель Спрінгейта, модель Р. Лиса). Хоча орієнтація цих моделей на фактори рентабельності та ділової активності не завжди є виправданою. Адже, з одного боку збитковість підприємства і є свідченням загрози банкрутства, але це не означає, що

підприємство обов'язково має збанкрутувати. З іншого боку висока рентабельність не виключає можливість банкрутства, адже може супроводжуватись незадовільними показниками ліквідності та фінансової стійкості, що є свідченням загрози банкрутства.

Для прикладу розглянемо модель Альтмана, що являє собою алгоритм інтегральної оцінки загрози банкрутства підприємства, заснований на комплексному обліку найважливіших показників, що діагностують кризовий фінансовий стан. На основі обстеження підприємств-банкрутів, Альтман визначив коефіцієнти значимості окремих факторів в інтегральній оцінці можливості банкрутства. Дана модель має такий вигляд:

а) 2-факторна модель оцінки вірогідності банкрутства підприємства. Вважається однією з простіших моделей прогнозування можливості банкрутства. Вона заснована на двох ключових показниках - коефіцієнті поточної ліквідності K_p і показникові частки позикових коштів K_z :

$$Z = -0,3877 - 1,0736 \cdot K_p + 0,0579 \cdot K_z$$

Якщо результат виявляється від'ємним, то вірогідність банкрутства невелика. Позитивне значення Z вказує на високу імовірність банкрутства.

б) 5-факторна модель:

$Z = 1,2 \cdot X_1 + 1,4 \cdot X_2 + 3,3 \cdot X_3 + 0,6 \cdot X_4 + 1,0 \cdot X_5$, де Z - інтегральний показник рівня загрози банкрутства; X_1 - відношення оборотного капіталу до суми активів; X_2 - відношення нерозподіленого прибутку до суми пасивів (рівень рентабельності капіталу); X_3 - відношення операційного прибутку до суми пасивів (рівень прибутковості активів); X_4 - відношення ринкової вартості акцій до заборгованості; X_5 - відношення виручки до суми активів.

Результати численних розрахунків за моделлю Альтмана показали, що узагальнюючий показник може приймати значення в межах від -14 до 22. При цьому підприємства, для котрих $Z \geq 2,99$ потрапляють в число фінансово стійких, підприємства, для яких $Z < 1,81$ є безумовно нестабільними, а інтервал від 1,81 до 2,99 складає зону невизначеності.

Інші моделі оцінки схильності підприємства до банкрутства орієнтовані на фактор фінансової стійкості, що пов'язано з фінансовою структурою підприємства, ліквідністю, залежністю підприємства від кредитів (модель Таффлера, логіт-модель Дж.А. Ослона, модель В.Кромонова, показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера). В даних моделях увага концентрується на показниках ліквідності, короткострокової та довгострокової заборгованості, платоспроможності, що не завжди дають змогу зробити правильну оцінку, адже підприємство може одночасно мати значну частину залучених коштів і при цьому забезпечити високу рентабельність за рахунок ефективного використання фінансових ресурсів, що дозволить розраховуватись з кредиторами; але ймовірність банкрутства значно зростає, якщо підприємство поряд з наявністю значної частки залучених коштів має низькі показники рентабельності.

Для прикладу розглянемо прогнозну модель Таффлера, яка описує поведінку двох груп компаній: збанкрутілих і платоспроможних. Дана модель має наступний вигляд:

$Z = 0,53 \cdot X_1 + 0,13 \cdot X_2 + 0,18 \cdot X_3 + 0,16 \cdot X_4$, де X_1 - відношення операційного прибутку до короткострокових зобов'язань; X_2 - відношення обігових активів до суми зобов'язань підприємства; X_3 - відношення короткострокових зобов'язань до суми активів; X_4 - відношення виручки від реалізації до суми активів.

Якщо величина інтегрального показника більша за 0,3, це говорить про те, що у підприємства непогані довгострокові перспективи, а якщо менша за 0,2, то банкрутство є більш ніж вірогідним. Проміжок від 0,2 до 0,3 становить так звану „зону невизначеності”.

Розглянуті вище моделі розроблені для аналізу фінансового стану відповідно до умов західних ринків і досить точно прогнозують фінансовий стан західних компаній. Незважаючи на ряд переваг цих моделей, в наших економічних умовах вони не дозволяють отримати достатньо точний та

об'єктивний результат, що зумовлено нестабільністю діяльності вітчизняних підприємств, розходженням в обліку окремих показників, впливом інфляції на їх формування, невідповідністю балансової і ринкової вартості окремих активів та іншими чинниками. Однією з проблем є відмінність фінансової звітності та бухгалтерського обліку від міжнародної практики, що не дає змоги найбільш точно спрогнозувати загрозу банкрутства підприємства. На сьогодні надзвичайно гострою є потреба в розробці вітчизняної моделі оцінки схильності підприємства до банкрутства, яка б враховувала особливості вітчизняного ринку і давала достатньо точну оцінку фінансового стану підприємства.

Остаточне визначення масштабів кризового фінансового стану включає аналітичні і прогнозні результати фундаментальної діагностики банкрутства і визначення можливих напрямків відновлення фінансової рівноваги підприємства.

Отже, в сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки, враховуючи розвиток різних форм власності, виникає необхідність більш системного підходу до аналізу фінансового стану підприємства, який визначається результатами його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Нестабільність економіки України, зумовлює потребу акцентувати увагу на оцінці схильності підприємства до банкрутства. У міжнародній практиці з цією метою використовують математичні моделі, за допомогою яких формують інтегральну оцінку фінансового стану підприємства і, зокрема, загрози банкрутства.

Використання даних моделей на сучасних підприємствах не завжди є виправданим, адже вони дають точні результати лише для тих умов, для яких вони створені. Очевидно, що ці моделі не можуть забезпечити аналогічні результати в умовах нестабільної діяльності вітчизняних підприємств, наявності відмінностей фінансової звітності та бухгалтерського обліку від міжнародної практики. Тому на сьогодні актуальною є розробка методичного

підходу, який би в оцінці фінансового стану підприємства спирався на вітчизняні стандарти обліку і звітності, використання інформаційної бази підприємств з урахуванням їх галузевої специфіки і умов національного ринку.

РОЗДІЛ 3. Прогнозування рівня забезпечення економічної безпеки ТОВ «Аква-терм Україна»

Для оцінювання економічної безпеки підприємства важливо правильно розробити методику її проведення, що передбачає аналіз різних аспектів економічної діяльності підприємства, її підсистем. Крім того, аналіз повинен мати динамічний характер. Усе це зумовлює природа категорії економічної безпеки.

В науковій економічній літературі відсутній єдиний підхід щодо методики проведення оцінювання економічної безпеки підприємства, відповідно необхідним є формування переліку вимог, якому має відповідати методика оцінки рівня економічної безпеки вітчизняних підприємств, а саме:

Динамічність (врахування змінного середовища існування підприємства).

Репрезентативність (відображення найбільш суттєвих показників, що впливають на рівень економічної безпеки підприємства).

Достовірність (адекватність відображення стану складової безпеки).

Інформаційна доступність (використання під час розрахунку офіційних статистичних даних, звітності підприємства та публічних експертних оцінок).

Врахування найбільш важливих складових економічної безпеки для підприємства.

Кожна із запропонованих ученими методик цього напрямку оцінювання потребує аналізу й уточнення.

Рівень економічної безпеки підприємства визначається на основі визначення рівня фінансової стійкості підприємства (за достатністю оборотних коштів для здійснення виробничо-господарської діяльності). Отримані

показники характеризують п'ять рівнів фінансової безпеки: абсолютний (для функціонування підприємства достатньо власних оборотних коштів); нормальний (достатньо власних джерел формування запасів і покриття витрат); хиткий (власних оборотних коштів є недостатньо і залучаються середньо- і довгострокові позики та кредити); критичний (залучаються короткострокові кредити); кризовий (підприємства не можуть забезпечити фінансування діяльності ні власними, ні залученими коштами).

Інтегральний показник рівня економічної безпеки підприємства визначається таким чином:

$$Q = \sum_{i=0}^n \sum_{j=0}^n S_{ij} \quad (1.5)$$

де S_{ij} - індекс j -го показника в i -тій групі;

KZi - коефіцієнт значущості i -тої групи показників;

Kji - коефіцієнт j -го показника в i -тій групі;

K_{uj} - коефіцієнт узгодження кількості показників для i - тої груп

До складу бруто-інвестицій зараховують реінвестований прибуток поточного та майбутнього періодів, реінвестовані накопичення минулих років, амортизаційні відрахування. Розрахований показник коливається в межах від 0 до 1, причому 0 – найнижчий рівень економічної безпеки підприємства.

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що попри різноманітні підходи до трактування поняття «економічної безпеки» та виділення різних її складових, усі автори однозначно виділяють фінансову складову як одну з основних у системі економічної безпеки як держави в цілому, так і окремого суб'єкта господарювання. Стабільність фінансовоекономічного стану

підприємства визначає його здатність до гнучкого реагування на зовнішню дію і постійність саме успішного функціонування економічної системи.

Особливої уваги заслуговує визначення факторів (груп) та часткових показників фінансової безпеки, які повинні відображати стан фінансової системи підприємства, слугувати базою для внесення, за необхідності, відповідних коректив в його розвиток. Їх вибір обумовлюється тим, що всі показники в комплексі повинні визначати економічну безпеку підприємства. Фактори економічної безпеки підприємства упорядковані на основі експертного методу. В результаті було обрано наступні показники факторів економічної безпеки підприємства:

ліквідності;

фінансової стійкості;

рентабельності;

ділової активності.

Адекватні математичні моделі для управління економічною безпекою вимагають всебічного врахування факторів невизначеності, пов'язаних з особливостями функціонування підприємств в сучасних ринкових умовах. Вплив даних факторів ускладнює отримання необхідних правильних та обґрунтованих рішень, що обумовлює практичну важливість обробки нечітких даних та необхідність використання нечітко-множинного підходу.

Розроблено багатофакторну нечітко-множинну модель аналізу рівня економічної безпеки підприємства, що дозволяє розрахувати інтегральний показник економічної безпеки підприємства на основі відповідної системи груп факторів, розподілених за нечіткими рівнями.

Економічна безпека підприємства (І) може бути оцінена на основі значень узагальнених груп показників:

$$I = fZ(Y_1, Y_2, Y_3, Y_4) \quad (1.6)$$

де Y_i – відповідна i -та група показників.

У свою чергу, комплексне значення кожної з вказаних груп показників було розраховане за наступними коефіцієнтами (див. табл. 3.1.)

Таблиця 3.1

Групи показників економічної безпеки підприємства

Назва групи	Назва показника	Позначення
Оцінка ліквідності активів (Y_1)	Коефіцієнт покриття	X1
	Коефіцієнт швидкої ліквідності	X2
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	X3
Оцінка фінансової стійкості (Y_2)	Коефіцієнт фінансової стабільності	X4
	Коефіцієнт незалежності (автономії)	X5
	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	X6
Оцінка рентабельності (Y_3)	Коефіцієнт рентабельності активів	X7
	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	X8
	Коефіцієнт рентабельності діяльності	X9
	Коефіцієнт рентабельності продукції	X10
Оцінка ділової активності (Y_4)	Коефіцієнт оборотності основних засобів	X11
	Коефіцієнт оборотності активів	X12
	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	X13

Наступним кроком було здійснення розрахунку значимості факторів за правилом Фішберна. Результат продемонстровано на таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Розрахунок вагових коефіцієнтів для груп показників

Назва групи	Вага групи	Коефіцієнт	Вага показника
Оцінка ліквідності активів	0,32	Коефіцієнт покриття	0,107
		Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,107
		Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,107
Оцінка фінансової стійкості	0,24	Коефіцієнт фінансової стабільності	0,08

Продовження таблиці 3.2

Назва групи	Вага групи	Коефіцієнт	Вага показника
Оцінка фінансової стійкості		Коефіцієнт незалежності (автономії)	0,08
		Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	0,08
Оцінка рентабельності	0,16	Коефіцієнт рентабельності активів	0,04
		Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,04
		Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,04
		Коефіцієнт рентабельності продукції	0,04
Оцінка ділової активності	0,08	Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,027
		Коефіцієнт оборотності активів	0,027
		Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,027

Після отримання вагових коефіцієнтів було здійснено обрахунок інтегральних показників по групах коефіцієнтів Y1-Y4 та інтегрального показника оцінки економічної безпеки підприємства ТОВ «Аква-терм Україна».

Для кожного моменту часу за всіма групами показників отримаємо згортання цих показників в межах своїх груп за рівнями відповідно:

$$A_i^l = \sum_{j=1}^n X_j^l r_{ij} \quad (1.7)$$

де l – нечіткий рівень відповідної групи показників, $l \in \{\text{«ДН»}; \text{«Н»}, \text{«СР»}; \text{«В»}\}$;

n – кількість показників відповідної групи;

X_j^l – показники відповідної групи;

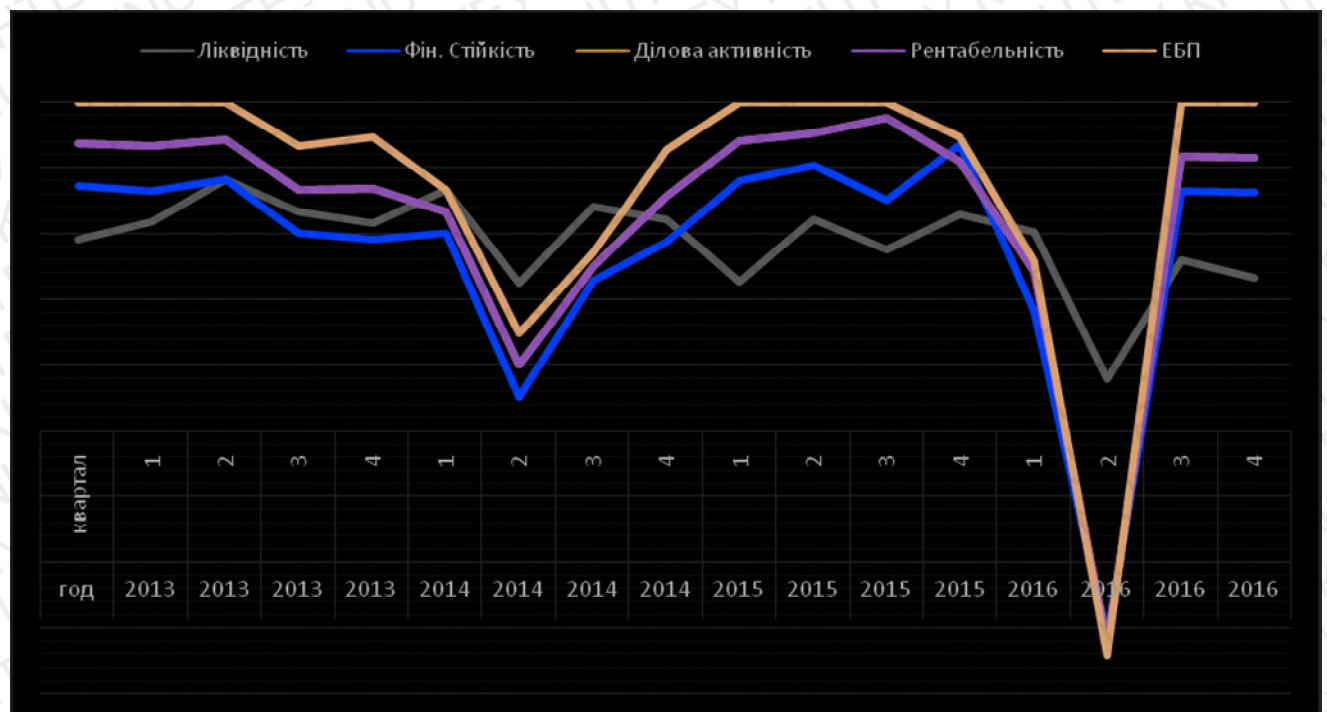
r_{ij} – ваги показників відповідної групи.

Інтегральну оцінку фінансової безпеки підприємства розраховано за формулою:

$$I = \sum_{i=1}^N A_i^l \times r_i \quad (1.8)$$

Наочно динаміку зміни інтегральних показників для ТОВ «Аква-терм Україна» можна побачити на рисунку 1.

Рис.1. Динаміка зміни інтегральних показників оцінки фінансового стану та економічної безпеки ТОВ «Аква-терм Україна» протягом 2013-2016 рр.

Аналіз основних груп фінансових показників продемонстрував загальне підвищення рівня ліквідності, недостатнє забезпечення власними основними засобами, недостатньо високий рівень фінансової стійкості. Незважаючи на підвищення ефективності використання ресурсів підприємства, ефективність використання основних засобів та власного капіталу має тенденцію до зниження. Хоча динаміка зміни показників рентабельності ТОВ «Аква-терм Україна» за досліджуваний період має позитивний характер, її рівень не є достатньо високим для підприємств України.

За допомогою графічних засобів системи MATLAB можна виконати контроль і налаштування параметрів функцій належності вхідних змінних і нечітких правил-продукцій. Для виконання відповідних операцій можна скористатися редактором функцій належності.

Для оцінки інтегрального показника рівня економічної безпеки підприємства необхідно формалізувати вигляд показника, тобто описати ті рівні, за якими буде проводитися комплексна оцінка рейтингу підприємства. Грунтуючись на типи фінансової стійкості, крізь призму яких науковці розглядають питання економічної безпеки підприємства для інтегральної оцінки її рівня виділимо нечіткі підмножини:

- 1) Економічна небезпека («ДН») – підприємство характеризується як таке, що має дуже низьку фінансову стійкість, воно знаходиться на межі банкрутства, за якого запаси і витрати більші суми власних оборотних коштів, кредитів під товарно-матеріальні цінності.
- 2) Хитлива економічна безпека («Н») – ситуація, за якої відбувається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відтворення рівноваги платіжних засобів і платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних джерел засобів в оборот підприємства.

3) Нормальна економічна безпека («СР») – гарантується платоспроможність підприємства. Середня фінансова стабільність.

4) Висока економічна безпека («В») – підприємство характеризується високою фінансовою стабільністю, має високий запас конкурентоспроможності.

5) Абсолютна економічна безпека («ДВ») – фінансовий стан підприємства стабільний, такий, що швидко розвивається, характеризується досить високим рівнем платоспроможності у порівнянні з іншими підприємствами.

Класифікатор інтегрального показника оцінки рівня економічної безпеки за виділеними нечіткими рівнями наведений в рисунку 2.

Рис. 2. Класифікація інтегрального показника оцінки рівня економічної безпеки підприємства

Відповідно до класифікатора, відображеного у рисунку 2, можемо визначити рівень економічної безпеки ТОВ «Аква-терм Україна» у динаміці (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Рівень економічної безпеки ТОВ «Аква-терм Україна»

Роки	Квартали	Інтегральний показник оцінки ЕБП	Лінгвістична змінна
2013	I	0,083	Високий «В»
	II	0,064	Середній «СР»
	III	0,055	Середній «СР»
	IV	0,047	Середній «СР»
2014	I	0,05	Середній «СР»
	II	0,025	Середній «СР»

2015	III	0,002	Середній «СР»
	IV	0,033	Середній «СР»
	I	0,053	Середній «СР»
	II	0,031	Середній «СР»
2016	III	0,116	Високий «В»
	IV	0,087	Високий «В»

Продовження таблиці 3.3

Роки	Квартали	Інтегральний показник ЕБП оцінки	Лінгвістична змінна
2016	II	0,023	Середній «СР»
	III	-0,132	Дуже низький «ДН»
	IV	0,132	Високий «В»
2017	I	0,176	Дуже високий «ДВ»

Відповідно до наступного етапу побудови моделі для автоматизації процесу представлення знань правил лінгвістичних змінних, скорочення часу побудови та корегування параметрів функцій належності змінних здійснюється побудова гібридної нейромережної системи на підставі логічного висновку типу Сугено.

Для навчання гібридної мережі було використано гібридний метод навчання з рівнем похибки 0, та кількістю циклів навчання – 40. Після завершення навчання даної гібридної мережі виконано аналіз графіка похибки навчання, який показав, що навчання практично завершилось після 2-го циклу. Отримано середньоквадратичну помилку 1,3494E-006, яка свідчить про загальну адекватність навчання гібридної мережі.

Ще одним важливим моментом при оцінці економічної безпеки підприємства є визначення впливу входних параметрів на результуючу. Використовуючи показник чутливості мережі визначають ранги домінування змінних для мережі. Найбільше значення рангу дорівнює 1. Значення

показнику чутливості Kr_{ij} отримують для кожної зі сформованих множин вхідних значень за такою формулою:

$$Kr_{ij} = E_{ij} \times (E_{bei}^{-1}), \quad (1.9)$$

де Kr_{ij} — показник чутливості для j -ї змінної i -ї множини значень; E_{ij} — помилка роботи мережі з виключенням j -ї змінної з мережі для i -ї множини значень; E_{bei} — помилка роботи мережі з включенням всіх змінних до неї для i -ї множини значень.

Проведений аналіз чутливості мережі (табл. 3.4.) дозволив сформулювати таке розподілення рангів показників, негативні зміни значень яких являють внутрішні загрози безпеки: значення рангу ділової активності дорівнює 1 (виключення показника дасть помилку мережі $1,4E-06$), рентабельності – 2, ліквідності – 3, фінансової стійкості – 4.

Таблиця 3.4.

Аналіз чутливості мережі

Показники	E_i	Kr_i
Y1	3,22E-05	0,041852
Y2	0,000184	0,007324
Y3	5,46E-06	0,246975
Y4	1,41E-06	0,956479
E_{be}	1,35E-06	—

Отже, в результаті побудовано модель ідентифікації класу економічної безпеки підприємства на основі гібридних нечітких нейронних мереж, яка дозволяє отримувати адекватні оцінки класу економічної безпеки в поточному та перспективному періодах та завдяки властивості узагальнення гнучко реагувати на особливості нових даних.

Результати моделювання показали, що протягом досліджуваного періоду інтегральний показник економічної безпеки для ТОВ «Аква-терм Україна» коливався в межах середнього та високого рівня. А саме, протягом 2013-2014 рр. показник економічної безпеки демонструє в основному нормальний рівень, а вже в 2015 році спостерігається тенденція до його покращення. 2016 рік характеризується деякою мінливістю – у перші три квартали рівень показника знижувався до критичного рівня, тоді як останній квартал демонструє різке підвищення рівня фінансового стану до класу «Високий». Останній період показує, що станом на кінець першого кварталу 2017 року рівень економічної безпеки знову покращився порівняно з попереднім кварталом.

Згідно оцінки чутливості моделі, можна зробити висновок, що найбільшого впливу на економічну безпеку підприємства ТОВ «Аква-терм Україна» завдають зміни рівнів рентабельності та ділової активності, тому у разі необхідності покращити значення рівня економічної безпеки, слід перш за все звернути увагу на зміну коефіцієнтів, що формують саме ці групи показників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення «Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації», затверджене наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2014 року №49/121//<http://zakon.rada.gov.ua>
2. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств. Київ: Знання-Прес, 2014, 291 с.
3. Байлова О.О. Концепція управління грошовими потоками підприємства. Дніпропетровськ: Дніпропетровський національний університет, 2011.
4. Бандурин А. В., Гуржиев В. А., Нургалиев Р. З. Финансовая стратегия корпорации. - М.: Алмаз, - 2016. - 140 с.
5. Белов М.А., Євдокимова Н.М., Москалюк В.Є. Планування діяльності підприємства. Київ: КНЕУ, 2017, 252 с.
6. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. - К.: "Ника-Центр", Эльга – 2016.
7. Брег С.М.. Настольная книга финансового директора: Пер. с англ./ С.М. Брег. - 3-е изд.. - М.: Альпина Бизнес Букс, 2016.
8. Волков А. С. Создание рыночной стоимости и инвестиционной привлекательности. Издательство: Вершина, 2014 г.
9. Дж. Ван Хорн Основы управления финансами: Пер. с англ. / Гл. ред. серии Я. В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2015. – 880 с.
10. Загірняк Д.М. Організаційне забезпечення стратегічного вибору підприємства. Монографія. – Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2014.-192 с.

11. Костирко Л.А. Стратегия финансово-экономической деятельности хозяйствующего субъекта: методология и организация: Монография. – Луганск: ВНУ им. В. Даля, 2012. – 560 с.
12. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування. Київ: Центр навчальної літератури, 2016, 224 с.
13. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства: Підручник для студ. вищих навч. закл.. — К.: Видавничий дім "Скарби", 2015. — 336 с.
14. Портер М. Конкуренция. — М.: «Вильямс», 2016. — С. 608.
15. Рясних Є.Г. Основи фінансового менеджменту. Навчальний посібник. —К.: Скарби, 2015. -238 с.
16. Сасенко М.Г. Стратегія підприємства: Підручник. – Тернопіль: «Економічна думка». – 2016. – 390 с.
17. Свінцицька О.М. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Європейський ун-т. — К.: Видавництво Європейського університету, 2014. — 232 с.
18. Сергеев И.В., Шипицын А.В. Оперативное финансовое планирование на предприятии. Финансы и статистика - 2014, 288 с.
19. Словник сучасної економіки Макміллана: Пер. з англ. — 4-те вид. — К.: АртЕк, 2013. — С. 435.
20. Старовойтов М.К., Фомин П.А. Практический инструментарий организации управления промышленным предприятием. Монография. М.: Высшая школа, 2014.
21. Степанова Г.Н. Стратегический менеджмент. Планирование на предприятии: Учебное пособие. - М.: Издательство МГУП, 2016.
22. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія / За ред. Д.Г.Лук'яненка. — К.:КНЕУ,2011.
23. Суторміна В.М. Фінанси зарубіжних корпорацій: Підручник. — К.: КНЕУ, 2004. — 566 с.

24. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства. Навч. посіб. – К.: "Каравела", 2015. – 432 с.
25. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2016. – 554 с.
26. Управление маркетинговым потенциалом предприятия. – Донецк: ДонНУ, 2003. – №2. – С. 56-65.
27. Финансовая стратегия предприятия Бланк И. А., серия: "Библиотека финансового менеджера", Изд.: КИЕВ НИКА-ЦЕНТР, Эльга. – 2014.
28. Фінанси підприємств. Підручник / Керівник авторського колективу і науковий редактор професор А. М. Поддєрьогін. — К.: КНЕУ 2008. — 546 с.
29. Фінанси підприємств: Навч. посібник./ О.С. Філімоненков. - 2-ге вид., перероб. і доповн. – К.: Кондор, 2017. – 400 с.
30. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія/ Л.А. Лахтіонова.— К.: КНЕУ, 2014. – 387 с.
31. Фінансовий аналіз: Навч. посібник./ В.О. Подольська, О.В. Яріш; Міністерство освіти і науки України, Полтавський університет споживчої кооперації України. – К.: Центр навчальної літератури, 2017. – 488 с.
32. Фінансовий аналіз: Навч. посібник./ Д.В. Шиян, Н.І. Строченко. – К.: АСК, 2014. – 240 с.
33. Фінансовий менеджмент Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. — 4-ге вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2009. — 485 с.
34. Фінансовий менеджмент. /За ред. Проф. Г.Г.Кірейцева. – Київ:ЦУЛ, 2016. -496 с.
35. Фінансовий менеджмент. Підручник К.: КНЕУ, 2016. Керівник авторського колективу авторів і науковий редактор, професор А. М. Поддєрьогін. — 536 с.

36. Хоминич И.П. Финансовая стратегия компаний: Научное издание. – М.: Изд-во Росс. экон. Академии, 2014.
37. Циба Т.О., Загірняк Д.М., Саленко О.Ф., Сакур М.О. Фінансова складова корпоративного управління: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - Кременчук: Вид. ПП Щербатих О.В., 2008 - 204с.
38. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2015. – 699 с.
39. Яковлев О.І., Устич А.О. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. / Харківський ін-т управління. — Х.: Консум, 2015. — 88 с.
40. Академічний огляд: Економіка та підприємництво: науково-практичний журнал / Ред. Б.І. Холод. - Дніпропетровськ : Університет економіки та права. Національний гірничий університет, 2015 - .Т.2. - 2016
Формулировка цели деятельности-основа финансовой стратегии предприятия / Е.Н. Виниченко
41. Веретенникова Г. Теоретичні засади процесу формування фінансової стратегії // Наука молода. – 2014. - №2.
42. Горицкая Н. Финансовая стратегия // Финансовый директор. – 2015. - №11.
43. Коркуна Д.М. Фінансове прогнозування, як основа фінансових планів підприємства // видання ЛНУ імені Івана Франка. – 2017. - № 628.
44. Котляр М.Л. Оцінка фінансової стійкості підприємства на базі аналітичних коефіцієнтів // Фінанси України. – 2005. – №1. – С.113-117.
45. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку // Фінанси України. – 2005. - №3.- 138-146.
46. Крукеберг Д., Иванова Т. Корпоративна стратегія компанії в період кризи // Дзеркало тижня. – 2009. - № 17 (745).

47. Лисенко В. Системний підхід до процесу управління операційними витратами торгових підприємств. // Економіка, фінанси, право. - 2003 р. - №23-27.-с. 15- 16.
48. Мартиновець С.М. Система управління фінансовою діяльністю об'єктів господарської діяльності // Вестник ХНТУ. – 2015. - №1(21).
49. Микал, І. А. Фінансова стратегія як важливий ланцюг в управлінні підприємством // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. - 2007. - № 1.
50. Моссановский В. А. Система контроля затрат производства в современных условиях // бухгалтерский учет и аудит. - 2002 г. - № 9. - с. 29-34.
51. Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна / Ред. А. И. Амоша. Вип.59. - Донецьк : ДонНТУ, 2003. - 210 с. - На укр. и рос. мові. Фінансова стратегія підприємства / І. О. Александров, Н. О.
52. Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна / О.І. Амоша. Ред. І.Б. Швець, Донецьк:ДонНТУ 2004, випуск 69. А.Б. Веретенникова. Формирование финансовой стратегии как развитие процесса институционализма на микроуровне
53. Онищенко С.В. Фінансове планування – основний елемент управління фінансами підприємства // Фінанси України. - 2000. - №9, с. 58-62.
54. Полтьева И.А. Анализ потенциала маркетинга в системе стратегического планирования деятельности предприятия. // Новое в экономической кибернетике: (Сб. науч. ст.) Под общ. ред. Ю.Г. Лысенко; Донецкий нац. ун-т. / Серпилин А. Основные подходы к разработке и внедрению стратегии развития предприятия // Управление предприятием – 2000. – №6. – с. 54 – 58.
55. Птицін А.І. Визначення аспектів покращення конкурентоспроможності // Матеріали Всеукраїнської міжвузівської

наукової студентської конференції «Фінансова політика у контексті сталого економічного зростання» (14 березня 2008 року м. Київ). – Київ: КНЕУ. - С. 246-248.

56. Романенко В.В. Інформаційне забезпечення управління витратами// Економіка України. - 2002 р. - № 3. - с. 79 - 81.
57. Харко А.Ю. Бюджетування у процесі управління фінансовою діяльністю підприємства // Фінанси України. – 2001. № 9. с. 87-91.
58. Цимбалюк Л.М. Оптимізація виробничих запасів як один із напрямків управління витратами // Економіст. -2007 р. - №2. – с. 39-41.
59. Шандова Н.В. Методичні аспекти організації управління витратами// Фінанси України. — 2009 р. — № 12. — с. 53 — 57.
60. Шушлякова О.В. Моделювання фінансової стратегії підприємства // Научно-технический сборник ХДЕУ. – 2008. - №56.
61. Ястремська О.М., Гриньов А.В. Якість формування фінансової стратегії підприємства // Фінанси України (укр.).- 2008.- № 6.- С.121-129.

ДОДАТКИ

Додаток А

БАЛАНС ТОВ «Аква-терм Україна» 31.12.2015р.

Додаток
до Положення (стандарту) бухгалтерського
обліку 2, затвердженого наказом
Міністерства фінансів України
від 31 березня 1999 р. N 87
і зареєстрованого в Міністерстві
юстиції України
21 червня 1999 р. за N 396/3689

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство за ЄДРПОУ _____

Територія _____ за КОАТУУ _____

Форма власності приватна за КФВ _____

Орган державного управління _____ за СПОДУ _____

Галузь /вид діяльності/ Поліграфічна промисловість
за ЗКГНГ _____

Одиниця виміру: тис. грн. Контрольна сума _____

Адреса м. Київ вул.Є.Сверстюка 23, оф.507

Коди
14308304
1210137800
31
70524
19400

БАЛАНС на 31 грудня 2016 р.

Форма N 1

Код за ДКУД

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4

1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	25	31
первісна вартість	1001	35	44
накопичена амортизація	1002	10,4	12,5
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011	2375	4337
знос	1012	13832	13860
Довгострокові фінансові інвестиції:		562	639
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Виробничі запаси	1101		
Товари	1104		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2375	5348
Дебіторська заборгованість за рахунками:		105	136
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136	2,3	2,3
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Рахунки в банках	1167		
Витрати майбутніх періодів	1170	3548	3345
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		
Баланс	1300		

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	22 747	22 747
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 452	6 014
Усього за розділом I	1495	26 199	28 761
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	27 700	750
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1615	299 527	452 929
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	118	1 239
Інші поточні зобов'язання	1690	123 307	5 134
Усього за розділом III	1695	450 652	460 052
Баланс	1900	476 851	488 813

БАЛАНС ТОВ «Аква-терм Україна» за 2016 рік

Додаток
до Положення (стандарту) бухгалтерського
обліку 2, затвердженого наказом
Міністерства фінансів України
від 31 березня 1999 р. N 87
і зареєстрованого в Міністерстві
юстиції України
21 червня 1999 р. за N 396/3689

Дата (рік, місяць, число)		Коди
Підприємство за ЄДРПОУ		14308304
Територія _____ за КОАТУУ		1210137800
Форма власності <u>приватна</u> за КФВ		31
Орган державного управління _____ за СПОДУ		70524
Галузь /вид діяльності/ <u>Поліграфічна промисловість</u> за ЗКГНГ		19400
Одиниця виміру: тис. грн.		Контрольна сума
Адреса м. <u>Київ вул.Є.Сверстюка 23, оф.507</u>		

БАЛАНС на 31 грудня 2015 р.

Форма N 1

Код за ДКУД

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	34	69
первісна вартість	1001	88	129

накопичена амортизація	1002	54	60
Незавершені капітальні інвестиції	1005	32	32
Основні засоби	1010	2205	3620
первісна вартість	1011		
знос	1012	1296.6	1306
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		87989
Усього за розділом I	1095	3709.6	93205
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	10395	10913
Виробничі запаси	1101	106	1451
Товари	1104	103 852	107 680
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3406	3793
Дебіторська заборгованість за рахунками: з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	125	114
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Рахунки в банках	1167		
Витрати майбутніх періодів	1170	9945	6904
Інші оборотні активи	1190	167	167
Усього за розділом II	1195		
Баланс	1300		

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5845	5872

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Усього за розділом I	1495	5845	5872
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		6300
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1615		
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	515	325
Поточні забезпечення	1660	-	
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
Баланс	1900		

Керівник

Головний бухгалтер

Додаток Б**ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТОВ****«Аква-терм Україна» за 2015 р.****І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ**

Додаток
до Положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 3,
затвердженого наказом
Міністерства фінансів України від
31 березня 1999 р. N 87 і
зарєєстрованого в Міністерстві
юстиції України
21 червня 1999 р. за N 397/3690

		КОДИ
Дата (рік, місяць, число)		
Підприємство	за ЄДРПОУ	14308304
Територія	за КОАТУУ	1210137800
Форма власності <u>приватна</u>	за СПОДУ	70524
Орган державного управління	за ЗКГНГ	19400
Галузь / вид діяльності/ <u>Поліграфічна промисловість</u>		
Одиниця виміру: тис. грн.	Контрольна сума	
Адреса <u>м. Київ вул.Є.Сверстюка 23, оф.507</u>		

Звіт про фінансові результати
2015 р.

Форма N 2

Код за ДКУД

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	8675	6035

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	928	647
Валовий: прибуток	2090		
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	8582	5970
Витрати на збут	2150	7836	5525
Інші операційні витрати	2180		
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	745	653
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200	5109	3977
Інші фінансові доходи	2220	955	735
Інші доходи	2240	1422	1248
Фінансові витрати	2250	4792	3939
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270		
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	352	377
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	1097	1206
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	124	314
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	180	
збиток	2355		

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	1092	763
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	1816	1340
Накопичені курсові різниці	2410	679	486
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	417	426
Інший сукупний дохід	2445	6877	3642
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	10876	6657

III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500		
Витрати на оплату праці	2505		
Відрахування на соціальні заходи	2510		
Амортизація	2515		
Інші операційні витрати	2520		

Керівник

Головний бухгалтер

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОВ «Аква-терм Україна» за 2015 р

Стаття	Код рядка 2	За звітний період		За попередній період	
		Надходжен ня	Видаток	Надходження	Видаток
1		3	4	5	6
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності	3000				
Прибуток(збиток)від звичайної діяльності до оподаткування	3005	125759,5		86118,0	
Коригування на:	3006				
амортизацію необоротних активів	3010	11905,6	X	12240,2	X
збільшення (зменшення)забезпечень	3095				
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	3100	95,0		76,4	
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності	3105				
Витрати на сплату відсотків	3110	1250,0	X	1125,8	X
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах	3115	139010,1		99560,4	
Зменшення (збільшення):	3190				
оборотних активів	3195	94197,5		51302,0	
витрат майбутніх періодів					
Збільшення (зменшення):	3200				
поточних зобов'язань	3205				
доходів майбутніх періодів	3215				
Грошові кошти від операційної діяльності	3220	233207,6		150818,4	

Сплачені:	3225				
відсотки	3250	X	1235,0	X	1751,0
податки на прибуток	3255	X	230000,7	X	150000,0
Чистий рух грошових коштів до надзвичайних подій	3260	1971,9			932,6
Рух коштів від надзвичайних подій	3270				
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3290	1971,9			932,6
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності	3295				
Реалізація:					
фінансових інвестицій	3300		X		X
необоротних активів	3305		X		X
майнових комплексів	3340				
Отримані:	3345				
відсотки	3350		X		X
дивіденди	3355		X		X
Інші надходження	3390		X		X
Придбання:	3500				
фінансових інвестицій	3505	X		X	
необоротних активів	3510	X		X	
майнових комплексів	3515	X		X	
Інші платежі	3520	X		X	
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	3550				
Рух коштів від надзвичайних подій	3560				
Чистий рух коштів від інвестиційної	3570				

діяльності					
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності	3580				
Надходження власного капіталу	3195		X		X
Отримані позики		3850,0	X	4256,1	X
Інші надходження	3200		X		X
Погашення позик	3205	X	5225,3	X	2806,7
Сплачені дивіденди	3215	X		X	
Інші платежі	3220	X		X	
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	3225		1375,3	1449,4	
Рух коштів від надзвичайних подій	3250				
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3255		1375,3	1449,4	
Чистий рух коштів за звітний період	3260	596,6			
Залишок коштів на початок року	3270	440,4	X	516,8	X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3290		95,0		76,4
Залишок коштів на кінець року	3295	942,0	X	440,4	X

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

ТОВ «Аква-терм Україна» за 2016 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Додаток
до Положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 3,
затвердженого наказом
Міністерства фінансів України від
31 березня 1999 р. N 87 і
zareєстрованого в Міністерстві
юстиції України
21 червня 1999 р. за N 397/3690

		КОДИ
Дата (рік, місяць, число)		
Підприємство	за ЄДРПОУ	14308304
Територія	за КОАТУУ	1210137800
Форма власності <u>приватна</u>	за СПОДУ	70524
Орган державного управління	за ЗКГНГ	19400
Галузь / вид діяльності/ <u>Поліграфічна промисловість</u>		
Одиниця виміру: тис. грн.		Контрольна сума
Адреса <u>м. Київ вул.Є.Сверстюка 23, оф.507</u>		

Звіт про фінансові результати

2016 р.

Форма N 2

Код за ДКУД

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	8152	970
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	2999	1353

Валовий: прибуток	2090		
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	7852	9569
Витрати на збут	2150	5727	5820
Інші операційні витрати	2180		
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	812	745
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200	1127	1278
Інші фінансові доходи	2220	3896	583
Інші доходи	2240	485	638
Фінансові витрати	2250	3320	2478
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	20452	3557
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290		
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350		
збиток	2355		

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	1653	2701
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	1063	1570
Накопичені курсові різниці	2410	647	988
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	826	1190
Інший сукупний дохід	2445	13463	25547
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	32538	56315

III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500		
Витрати на оплату праці	2505		
Відрахування на соціальні заходи	2510		
Амортизація	2515		
Інші операційні витрати	2520		

Керівник

Головний бухгалтер

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

ТОВ «Аква-терм Україна» 2016 рік

Стаття	Код рядка 2	Код	За звітний період		За попередній період	
			Надходження	Видаток	Надходження	Видаток
1	2	3	4	5	6	
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності	3000					
Прибуток(збиток)від звичайної діяльності до оподаткування	3005	010	73581,8		125759,5	
Коригування на:	3006					
амортизацію необоротних активів	3010	020	8266,5	X	11905,6	X
збільшення (зменшення)забезпечень	3095	030				
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	3100	040	68,4		95,0	
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності	3105	050				
Витрати на сплату відсотків	3110	060	1100,2	X	1250,0	X
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах	3115	070	83016,9		139010,1	
Зменшення (збільшення):	3190					
оборотних активів	3195	080	87188,9		94197,5	
витрат майбутніх періодів		090				
Збільшення (зменшення):	3200					
поточних зобов'язань	3205	100				
доходів майбутніх періодів	3215	110				
Грошові кошти від операційної діяльності	3220	120	170205,8		233207,6	

Сплачені:	3225					
відсотки	3250	130	X	885,2	X	1235,0
податки на прибуток	3255	140	X	130938,2	X	230000,7
Чистий рух грошових коштів до надзвичайних подій	3260	150	1230,2		1971,9	
Рух коштів від надзвичайних подій	3270	160				
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3290	170	1230,2		1971,9	
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності	3295					
Реалізація:						
фінансових інвестицій	3300	180		X		X
необоротних активів	3305	190		X		X
майнових комплексів	3340	200				
Отримані:	3345					
відсотки	3350	210		X		X
дивіденди	3355	220		X		X
Інші надходження	3390	230		X		X
Придбання:	3500					
фінансових інвестицій	3505	240	X		X	
необоротних активів	3510	250	X		X	
майнових комплексів	3515	260	X		X	
Інші платежі	3520	270	X		X	
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	3550	280				
Рух коштів від надзвичайних подій	3560	290				
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3570	300				

III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності	3580					
Надходження власного капіталу	3195	310		X		X
Отримані позики		320	3220,2	X	3850,0	X
Інші надходження	3200	330		X		X
Погашення позик	3205	340	X	4440,4	X	5225,3
Сплачені дивіденди	3215	350	X		X	
Інші платежі	3220	360	X		X	
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	3225	370		1220,2		1375,3
Рух коштів від надзвичайних подій	3250	380				
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3255	390		1220,2		1375,3
Чистий рух коштів за звітний період	3260	400		620,2	596,6	
Залишок коштів на початок року	3270	410	942,0	X	440,4	X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3290	420		88,4		95,0
Залишок коштів на кінець року	3295	430	253,4	X	942,0	X

	4265								
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4270					52177,7			52177,7
Розподіл прибутку:	4275								
Виплати власникам (дивіденди)	4290								
Спрямування прибутку до статутного капіталу	4295								
Відрахування резервного капіталу	43160					131687,4			131687,4
	43170								
Внески учасників:									
Внески до капіталу	43180								
Погашення заборгованості до капіталу	43190								
	43200								
Вилучення капіталу:									
Викуп акцій (часток)	43210								
Перепродаж викуплених акцій (часток)	43220								
Анулювання викуплених акцій (часток)	43230								
Вилучення частки в капіталі	43240								
Зменшення номінальної вартості акцій	43250								

Інші зміни в капіталі:									
Списання невідшкодованих збитків	260								
Безкоштовно отримані активи	270								
	280								
Разом змін в капіталі	290			40679,9		131687,4	52177,7		224545,0
Залишок на кінець року	300	1182,5		1511785,1		289039,3	177937,2		1979944,1